

Մ Ա Ր Դ Ը

Հսկայական ու զեռ ինչ ամառնային կենդանութեամբ կանաչ՝ ծառի մը պէս որ յեղակարծօրէն արմատախիլ կ'ըլլայ՝ տապալեցաւ ու քշուեցաւ Ան, վիհի խորութեամբ պարապ մը բանալով հողիներու հողին մէջ որմէ կը բարձրանար և որուն՝ իր մեծ ու քաղցր շուքը կը ձգէր։

չըարունակուէին այլևս, և նոյնիսկ մեծ քարոզներուն որ ա'լ պիտի չխօսուէին...

Այլ պարզապէս՝ իր Անձին պակօիլը, իր մեծ Անձին մեկնիլը այսպէս՝ յանկարծ՝ սրտառուչ անխօսուկութեամբ մը, — ինչքան ծանր էր եղած իր շուքը և ի՞նչպէս թեթեւ սահեցաւ... — ահա՛ ինչ որ անտանելի կշիռով ու կոտտանքով ցաւ մը կուտար սիրտերուն։

«Հոն ամէն ինչ լի եր իմով ու ճիւղով...»

Ու պատուհանի մը տակէն անցնե...

Տ. ԹՈՐԳՈՄ Ս. ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

(Գանձիւրի Առաջնորդարանին մէջ)

Որքա՛ն լաց՝ իր դագաղին շուրջ՝ ուր կը հանգչէր քահանայապետական զգեստներու փառքին մէջ, մեղմ փակած իր՝ լոյսը սիրած բանաստեղծի աչքերը...

Որքա՛ն լաց՝ իր ետեւէն, և կը հաւատամ՝ մինչև հեռուները։

Այն առաջին սուգի օրերուն, ոչ ոք կը խորհէր սակայն, իր կիսաւարտ մնացած գրական երկերուն, հոյակապ խմբագրականներուն որ պիտի չգրուէին ա'լ հիմայ, ոչ ոք կը խորհէր իր գասերուն որ պիտի

լուզ, որուն ետին գիտէիք որ կ'ըլլար կանգուն, կամ նստած՝ գրելու. կամ վանքին մէկ ճամբուն անկիւնը դանաւուդ՝ ուր այնքան անգամներ դիմացդ էր ելեր թափօրի մը գլուխը, արցունքը աչքերէդ կը թափէր մեկէն՝ յորդանոս, անգապելի։

Ի՞նչ խօսք որ իր գործերն ու գործքերը շատ եղան ու կշռող՝ արժէքով, այնքան շնորհներու, մշակուած կարողութիւններու, ամբարուած հմտութեան գանձերու ապացոյց՝ . . . բայց իր Անձը կը գե-

բաղանցէր այդ ամէնը ու կը զարդարուէ՛ր միայն անոնցմով. ու անո՛ր մանաւանդ կուրուստն էր որ կուլային ու կուլան ամէնքը: Ժողովուրդը՝ իր Պատրիարքին, Միաբանութիւնը՝ իր Պետին, Սարկաւազներն ու աշակերտները՝ իրենց Հօր, և ուրիշներ՝ «Իրենց Սրբազանին» — Մեծ Բարեկամին:

Բայց Պատրիարք, Պետ, Հայր, Բարեկամ՝ մարդը որակելու բառեր են:

Վասն զի ամէն բանէ աւելի շնորհը ունեցած էր ըլլալու, իր ճիշդ եղած էր դառնալ, և իր մէջ իր յատկանշական իրագործումը եղեր էր՝ մարդը:

Բայց չէ՞ որ Եկեղեցիին՝ որուն սէրը իր սրտին խորագոյնը եղաւ, որուն ճշմարիտ պաշտօնեան եղած ըլլալը իր մեծագոյն փառասիրութիւնը կազմեց, այդ կ'ուզէր իրմէն ամէն բանէ անդին՝ որ ըլլար:

Իմաստասիրութիւնը հայեցողական դրութիւններ կ'ուզէ ու կուտայ,

Գիտութիւնը՝ օրէնքներ,

Գրականութիւնը՝ երկեր,

Արուեստը՝ գեղեցկութեան գործեր,

Եկեղեցին սակայն՝ Սուրբէ՛ր. . . այսինքն Աստուծոյ վրայ կեդրոնաձգուած գեղագոյն Անձեր, Մարդեր:

Եկեղեցական ասպարէզը մտած էր ինք՝ Անձ՝ Անձի մը ետեւէն երթալով: Պարտիզակէն Արմաշ՝ Դուրեանին ետեւէն: Քրիստոսի Բեռնին մաքնիսուած անոր Հայ Եկեղեցականի Անձին «սերտ հրապոյրը» մաքնիսած էր իր կարգին զինքը Եկեղեցւոյ կեանքին մտցնելու՝ զինքը եւս:

Անոր Աւակերտը եղած էր բառին լիագոյն իմաստովը. այսինքն ոչ պարզապէս անոր տուած ուսումներուն հետեւող՝ այլ մանաւանդ գերբաղանջօրէն յանկուցիչ այդ Վարդապետին Անձին. որուն «ետեւէն քալած» էր այլ եւս:

Ու ինչ տարօրինակ. ոչ միայն անոր ետեւէն մտած էր Մայրենի Եկեղեցւոյ ծառայութեան, այլ կարծեալ իր բրածը գիտցող կենսասահմանում (destine) մը ուզած էր որ ի վերջոյ անոր ետեւէն բարձրանար անոր թափուր թողած Գարը, անոր ձգած Գործը շարունակելու. և անոր ետեւէն եր-

թար այսօր անոր քովիկը, իր յաւիտենական հանգստարանը գրաւելու:

Իր իսկ կեանքին պատմութիւնը մտիկ կ'ընէր, անշուշտ, երբ իր Վարդապետին շիրիմը ծաղիկներով զարդարելու յառաջացող Թափօրին գլուխը՝ հոգին սուած կ'ըլլար Անոր քերթուածին շէտերուն՝

«Կուգամ քեզեդ . . .»

ու իր սրտին խորագոյն մտերմութեանը մէջ կը խորհէր, կ'զգայինք, վերջին այս երթալուն ալ:

Իր վարդապետին Անձին հրապոյրը անտարակոյս մղեց զինքը ամէն բանէ առաջ ու ամէն բանէ վեր՝ ինքն ալ իրեն Անձ կերտելու: Ու այդ կերտուածքին խարխալը, ինչպէս ամէն զօրաւոր ու արժէքաւոր անձնաւորութեան կերտուածքներուն՝ հաւատարմութեան առաքինութիւնը եղաւ. Իր հիմնական սէրերուն հաւատարիմ, խոր ու անխախտ ուժով մը հաւատարիմ. այսպէս էր Թորգոմ Սրբազանի մէջ մարդը:

Հաւատարիմ՝ իր Ուսուցչին — ինչպէր ճախտութիւն էր դրած անոր ի սպաս, քանի՜ խնդիր էր եղեր իր ուսուցիչը կաթողիկոսութեան աթոռ բարձրացնելու, և յետոյ տօնիչու անոր քահանայութեան յիսնամեակը, և յետոյ պանծացնելու և ջանաւորելու անոր յիշատակը Ազգին մէջ ու այս յարկին տակ. — Հաւատարիմ՝ Ազգին, անոր յաւերժական Ոգւոյն. հաւատարիմ՝ Հայ եկեղեցիին և անոր մեծ Սուրբերուն Աւանդութեանը: Թորգոմ Սրբազանի անձին խորագոյն զօրութիւնը Անցեալի Աւանդութեան գոյացական մէկ զգացումն էր — իր անձին մէջ էն խարսխայինը և այլոց համար էն փոխանցականը: Այդ հաւատարմութիւնը իբրեւ վէմ նստած էր իր հոգւոյն խորը ու զինքն իսկ իրեւ վէմ մը կը նըստեցնէր իր այսօրուան Ազգային ու Եկեղեցական կեանքին խարսխին:

Ու իր մտքին քսակը արդէն իր կարգին անձնակերտումի և գործունէութեան գործիք մը կուտար մանաւանդ իրեն:

Կեանքին ու անոր մէջ անձերուն, իրեն ու իրադարձութիւններուն ճանաչման ու թափանցման, կեանքի գործին ճշմարտ համար եղած Միտքն էր իրենը: Ոչ Հայեցողականը՝ Պշատոնեան իտէալիստիկ, «Տիեզերական թանձրականը» մտածելու միտ-

քը այլ կեանքին վրայ ու համար լարուած ու ձգտուած, մարդերուն ուղղուած՝ աւնոնց նկարագրը, արարքները կշռադատեալու, ընտրելու, գնահատանք ու պարտաւիճեալու, վարմունք որոշելու համար մտածողը: Մեծ Ողջմտութիւն մը ահա մանաւանդ ինչ որ կը գտնենք իր մէջ իբրեւ իր մացականութեան յատկանշականը:

Ասկէ՝ իր ըմբռնումը կրօնին, Քրիստոնէութեան. անոր էականը իր բարոյական մէջն էր իրեն համար: Ու պէտք է ըսել թէ ինչ ինչ խորագոյն կը դարձնէր անոր մէջ և որ իրեն իրապէս հաստատելու տարանոր Աստուածային Բնութեան՝ կեանքի Քրիստոնէական հասկացողութեան մէջ յայտնուող «բաբայական անհուն» էր. անոր մարդոց վարմունքին առաջարկած բարոյական բարձրութեան խորհուրդին անհունը:

Կեանքին դարձած, անոր վրայ ու համար պրկուած միտք, մարդու միտք՝ մարդուն ուղղուած՝ այս չէ՞ որ կը բացատրէ թէ ինչո՞ւ Թորգոմ Սրբազանի գրական գըլուխ գործոցները եղան իր այն երկերը որոնց մէջ մարդէն ներկայացուց. իր երիւնքան ձայրիկը ու Նիլոս Պատրիարք Դուրեանը: Իր գրիչը իր գերագոյն վարպետութիւնը կը գտնէր երբ խնդիր էր Հայ Եկեղեցւոյն ու Ազգին կեանքի հարցերը դնել և լուծել: Այն ատեն ինչ ճշգրտութիւն կշիռի երբեք ընտրութեան ու գործածութեան մէջ, ինչ ներուժութիւն և միևնոյն ատեն պատշաճութիւն եւ գերազանց քաղ մը բանաձևաձեւում մէջ: Մեր Եկեղեցին նորոգ ժամանակներուն չէ ունեցած իր Պաշտօնական Ոճին համար իրմէ մեծ վարպետ. ահա ինչո՞ւ իր խմբագրականները անգերազանցելի էին իրենց սեռին մէջ:

Ու պերճախօսական իր մեծ տաղանդը իր գերագոյնը կուտար ոչ աստուածաբանական քարոզչներուն ատեն այլ Հայ Եկեղեցւոյն կեանքի վրայ երբ կը դառնար, անոր Սուրբերուն ոգեկոյումին երբ կը բարձրանար, եւ մանաւանդ՝ մեր Եկեղեցական, Ազգային կամ խմբագրական կեանքին մեծ ու պզտիկ պահերը իրենց կենդանի խմատին մէջ յայտնաբերելու երբ կը ծառայէր:

Իր խօսքը եղաւ իր մտքին պէս, իրեն՝ մարդուն գործիքը մարդոց մէջ կեանքի

գործը գործելու. ահա ինչո՞ւ իր բառերը ակօքնու ծանրակշռութիւնը կ'ունենային յաճախ:

Մեծ Ողջմտութիւն մը, ըսի փորձելով սահմանել իր խմբագրականութեան տեսակը: Մեծ՝ ոչ միայն բառին քանակային խմբագրողը այլ նաեւ որակային. մեծ՝ այն կարելիութեամբ որ այդ ողջմտութիւնը կուտար իրեն ձմալու երկրեքես (terre à terre): Որովհետեւ իր ողջմտութիւնը գիտէր տեղ բանալ իր մտքին մէջ բանաստեղծականին, որուն զգացումով, որուն կարողութիւնը իր Անձին հմայքին կարեւոր մէկ տարրը կազմէր միշտ: Կեանքին վրայ ու մարդոց վրայ նայած ատեն գիտէր զգալ ինչ որ անոնց մէջ կը յայտնուի անոնց երկբայնութիւնը բարձրացնող՝ երկնայինով խառնող: Անշուշտ որ իր ուսուցչին մէջ անոր բանաստեղծութիւնը զինքը յանկուցած էր էն շատ. և հետեւելով անոր՝ ըրած էր զինքը ևս հոգեւորական մը, այսինքն հոգեկանին մարդ: Որովհետեւ իր ուսուցչին պէս բանաստեղծութեամբ էր ինքն ալ կը բանցուէր: «Բարձրագոյն ճշգրիտութեան» ու Ոգոյն կրօնական հրապոյրը իր միտքը կը մաքնիւնէր բանաստեղծութեան ճամբով: Դիտենք սակայն թէ Թորգոմ Սրբազանի մօտ բանաստեղծութեան իր կարողութիւնը կը յայտնուէր ոչ այնքան — ու բացառաբար միայն — իր քերթուածներուն մէջ, որքան իր վարմունքին, կեանքի պահեր ու պարագաներ առնելու իր կերպերուն մէջ, որով մանաւանդ, կեանքին համար իր ըստեղծած, այսինքն խօսած խօսքերուն մէջ:

Բայց բանաստեղծ մը կար Թորգոմ Սրբազանի մէջ որովհետեւ Սիրը կար իբրեւ կեդրոն իր էութեան: «Սրտի տէր մարդ» եղած ըլլալը, ինչպէս կ'ըսէ մեր ժողովուրդը, գաղտնիքը կազմէր անշուշտ իր մեծութեանը և նոյնիսկ մեծագործութեանը: Սիրելի գիտցաւ որով մանաւանդ սիրուեցաւ: Ու իր Սիրը լայն կը բանար իր թեկերը, շատ բան կը գրկէր: Դպրոցական մանուկներէն և իր աշակերտներէն սկսեալ որոնց հետ պարզապէս չքնաղ էր իր վերաբերումը: Իրեններէն ու բարեկամներէն՝ — ինչպէս գիտէր բարեկամ ըլլալ և ունենալ — անցընելով մինչև ու եւ Հայ Միայն ու մինչև «Ազգն համարէն», ինչպէս կը սիրէր ըսել, մինչև Եկեղեցին ամբողջ՝ տեղ կը գտնէին

իր Սրտին մէջ. զգացման շերտութիւն մը վերապահուած ունենալով հոն իւրաքանչիւրը իրեն համար:

Իր «ամբարախի կուսակցութիւններ» չէր չորացուցած իր մէջ զգացումը կամ եսականացած, ինչպէս շատերու կը պատահի. այլ ընդհակառակը — ինչպէս Եկեղեցոյ Նպատակին մէջն է որ ըլլայ — տարածած էր անոր ուժը իր առարկային մէջ, վստահեցնելով, sublimé ընելով միեւնոյն ատեն զայն իր որակին մէջ:

Այսպէս, Սէրը բառ մը չէր իրեն համար, ոչ ալ լոկ բարոյական պարտականութեամբ յառաջ բերուած բան մը, այլ ինքնաբեր ու բոլորուն, իրաւցնէ արիւնէ եկող՝ կեանք մը:

Ատիկ՝ այլոց գոյութեանը իր ուշադրութեան, համակիր շահագրգռութեան կարողութիւնը. իր քաղցր հակումը ուրիշներու հոգեբունեւ ուրախութիւններուն վրայ, ասիրտ հատցնելը, հոգը ընելը՝ մարդոց ու բաներու համար որոնց շրջանակը մէկ վայրկեանէն միւսը կրնար մինչեւ Ազգը, Եկեղեցին լայննալ առանց իր ջերմութենէն, իր «իրաւցնէութենէն» (ներուի այս բառը հոս) կորսնցնելու. լայննալ առանց ընտելութիւն եւ նոյնիսկ աստիճան փոխելու: Անոնք որոնց տրուեցաւ մօտենալ իրեն որքան անգամներ զգացած են այդ:

Իր սիրելու կարողութիւնը. բայց հոտ չէ՞ր գաղտնիքը իր հրապոյրին, օծուն այն հրապոյրին որ կը հոսէր իր Անձէն, իր խօսքերէն, իր վարմունքէն:

Շատեր կը զարմանային թէ ի՞նչպէս կը յաղոյճէ՞ր ու կը յաղոյցնէ՞ր գործերը — հոն ուր այնքաններ պիտի ձախողէին կամ ձախողէր էին: Ի՞նչպէս, անով՝ որ սրտանց կ'առնէր մարդերը, իրերը, պարագաները, գործերը. . . ու էն կարծր սիրտերուն իսկ դուռը կը բացուէր իրենէն եկած հարուածներուն: Գիտէր գտնել ըստելիքը, գրուելիքը, որովհետեւ իր սիրտը գտնել կուտար իրեն բառերը. իր միտքը համոզող եղաւ որովհետեւ անոր լոյսը սրտէն կը տաքնար:

Անձնաւորութիւնը զօրաւոր էր իր մէջ, վերջապէս, որովհետեւ կամքի ուժէ, հոգեկան կորովէ ու անաւանդ աշխատութեան անհուն խանդէ և կարողութենէ մըն էր շինուած:

Իր մտածումները կեանքին վրայ լարուած մտքէ մը կուգային ըսի, մեծ ողջմտութենէ մը, կետեաբար և կը գտնէին անմիջապէս իր կամքը, անոր ուժովը կեանքի մէջ ու կեանքին համար արարք գաւնալու:

Ատով է որ եղաւ մեծագործ առաջնորդը նախ Սեբաստիոյ, յետոյ Սեփակոսի և ի վերջոյ մեծ Պատրիարք մը Երուսաղէմի Հայ Աթոռին:

Իրագործումներու մարդը եղաւ այդ բոլոր պաշտօններուն վրայ և ամենուրեք: Գիտէր զգործի անցնիլ:

Սեփակոսի մէջ տարիներէ ի վեր կարեւոր կտակներ և բարեգործութեան տրամագրութիւններ կ'սպասէին իր մեծ կարեւորութիւններ. բայց, հարկ էր իրագործել այդ կարելիութիւնները, բայց ի կարողութեան սպասող բարիքները ակօխ վերածել. ասոր համար անհրաժեշտ իրագործման ուժը, խանդով կամքը իրմէ եկաւ:

Ու շինուեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ հոյակապ մայր եկեղեցին, յետոյ Հելիոպոլսոյ Ազգ. Նուպարեան վարժարանը, յետոյ Ազգային Առաջնորդարանը. ինչպէս ի Սեբաստիա հոս ևս Ազգ. վարժարանները մտան բարգաւաճման շրջանի մը մէջ. բացուեցաւ Գահիրէի Պէրպէրեան վարժարանը 10 տարի յարստեւելու համար գոտարաւ գոյն պայմաններուն մէջ: Բարձրացաւ ամբողջ ազգային մշակութային կեանքը գաղութին:

Երուսաղէմ՝ հողեր կը սպասէին իրք վանքին տնտեսական վերականգնումը ի կարողութեան իրենց մէջ ունեցող. պէտք էր գտնել ու բոլոր գիւրազգածութիւններուն կամ տատամսումներուն ի հեծուկս հըրաւիրիլ Մարդը որ մարմին կրնար տալ տարտամ ծրագիրներուն, պէտք էր, համոզուած բարիքին որ պիտի գար զօրավիգ կանգնիլ անոր: Ըրաւ այդ՝ ու վանքին տընտեսական վերականգնումը մէկ եկու տարուան մէջ կատարուած իրողութիւն մը դարձաւ: Բարի տրամադրութիւններ՝ կարողութիւններ՝ բայց զանոնք գործի լծող ու մղող Խաչապաշտ Կաթըն պէտք էր որպէսզի կանգնուէր Կիւլպէնկեան Մատենադարանը, որպէսզի բարձրանար Ժառանգաւորացը, արդիւնաբերէր Դուրեանաշէնը, գործէր տպարանը. իրագործումներու մարդը 7 տա-

րինհերու մէջ ձեռք բերուա բոլոր այդ արդիւնքները:

Տատամսի՛ւ, երբեմն ըստ երեւոյթին չափազանց երկար կշռել, ու նոյնիսկ ինչ ինչ պահերու հոգեոյն մէջ տեղ տալ կասկածանքին ու վախին: Բայց ի վերջոյ, պահանջուած վարկեանին հոգեկան կորովի, քաջութեան ակեր ունենալ ներսը՝ բանալիք: Այդպէս եղաւ: Երբ պէտք էր կողմ առնել, զիստգրաւել վտանգը. այդ ևս զիտցաւ ընել:

Ու աշխատեցաւ, որքան աշխատեցաւ. շնչելու պէս: Ինկաւ իր աշխատութեան սեղանին վրայ: Խորհրդանշական վախճանը:

• Այսպէս կերտուած եղաւ Անձը, Մարդը մեր սիրելի ու մեծ Սրբազանին մէջ:

ԱՄարդ ենք և ոչինչ մարդկային օտար է մեզից, ըսուած է: Անշուշտ կարելի է խօսքը ըսել իրեն համար եւս: Հակո՛ւմ մը եսակեղծոյնութեան, բայց այդ կեղծոյն առնուած ենք զիտէր նուէր տալ ինքզինքը պէտք եղած ատենը:

Փառասիրութի՛ւն. բայց երբ այդ փառքին ցոյքը եկեղեցւոյն համար է:

Տկարութիւննե՛ր. բայց ի վերջոյ յաղթահարուած՝ ինքնակատարելագործման քըրիստոնաւայել իտէալով մը առաջնորդուած կամքէ մը:

Թորգոմ Սրբազանի գլուխ գործոցը՝ իր մէջ իր կերտած Անձը պիտի մնայ:

Շինուած էր այդ Անձը ըստ երեւոյթին իրարու հակասող տարրերէ որ ուրիշներու մէջ գերտար պիտի չեզոքացնէին: Պետի վայել հեղինակութենէ ու ծանր շուքէ և միևնոյն ատեն փափկութենէ, յորդող գորովէ. խորին լըշուքենէ եւ զուարթախոհ սրամտութենէ. իրատես գործնականութենէ եւ բանաստեղծական ու կրօնական զգացումէ մը կենանքին էութեան:

Գերազոյն շնորհ մը սակայն կարելի կը դարձնէր իր մէջ այդ բոլորին հաշտեցումը և թոյլ կուտար իրեն այդ հակադիր բեռններէն մէկէն միւսը երթալ ինքնաբեր շարժումով մը: Իր օնորհին գաղտնիքն էր այդ:

Շուքը ծանր Պատրիարքը եղաւ որ սակայն քաղցրագոյն Հայրութեամբ մը զիտէր մօտենալ հոգինհերուն և մխիթարել զանոնք: Ու հայ մեծ եկեղեցականի Սրբազան օծու-

թիւն մը այդ երկու կեցուածքներուն ալ վրայ:

Որով ու գերազանցօրէն՝ մեր Սրբազան Պատրիարք Հայրը:

Իբրև Օրինակ մը պիտի երևայ, իբրև Հրաւէր մը պիտի խօսի, ու ինչի՛ւ երևայ ու խօսի իր Անձը նոր եկող մեր Սերունդին՝ որպէսզի տայ ան ալ մարդէր:

Յիշատակդ անմե՛ռ՝ Շուք ու Շնորհ Սրբազան:

Երուսաղեմ

Շ. Ռ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԱՆՁԻՆ ՊԱՏԿԱՆՈՒԱՆ ՔԸ

Ասոյդ արժանիքին առջեւ ի վերջոյ կը լռեն կիրքերը, եւ կը դադրին հակառակութիւնները: — Մտին փաստն աւելի հզօր է քան մտին ապացոյցը. զգացուած համոզումները աւելի ուժեղ են քան մտածուածները. զի միտք կը լռէ երբ սիրք կը խօսի, ու նմարիտ արժանիք միտքին աւելի սիրե՛կն է որ կը բոլիս: — Այս է պատճառը որ մարդու մը խօսքին ու գործին ա՛լ աւելի ազդեցիկ է իր նկարագրին շնորհ, ուրիշ բացարձակեամբ՝ անձին պատկառման, որ ցոյցն է հոգիին: — «Հոգի առաւել է քան զմարմին». անդամադրելի քան մը կայ արդարեւ բարոյական այն գորութեան մէջ, որ ուղղակի անձին, այսինքն հոգիին կուգայ, եւ զոր կարելի չէ փոխարինել արտայայտութեան որեւէ ուրիշ կերպով: — Ցասումը՝ զոր կիրքի յանկարծական բռնկում մը յաճախ կը պայթեցնէ զաղափարի մարդուն դէմ, կը փարագի անոր լոկ մէկ նայուածքին առջեւ. ու իր մոլուցքին մէջ անակրկիտ կարեւոր ինքնագնահատուած, յարգանքով համբայ կը բանայ անոր առջեւ. ու ան կ'անցնի, ինչպէս հառապայք մը խաւարին մէջէն, անտեսիկ հանդիսաւորութեամբ:

•ԱԻՇԵԱՐԱՆԻ ԶԱՄԱՆԸ•